

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Joku muu

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

-

Vastaajatahon virallinen nimi:

A-klinikka oy

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Kaarlo Simojoki, kaarlo.simojoki@a-klinikka.fi, 0405731083

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tällä tarkennetaan kirjavaa käytäntöä. Se jättää kuitenkin hieman epämääräiseksi sen, missä muissa tilanteissa/ yksiköissä kuin yhteisissä palveluissa tulee tarjota niin sos- kuin th palveluita. Lisäksi uupuu kuka tämän arvion tarpeesta tekee ja miten huolehditaan, että ne toteutetaan tarkoituksenmukaisesti tukemaan potilaan/ asiakkaan kuntoutumista/ hoitoa.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Yhteisösosiaalityö on kannatettava, mutta hyvinkin laaja ja monitulkintainen käsite. Hyvänä on etsivän työn velvoite.

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Esityksen mukaan voimassa olevan SHL 24 § tilalle ehdotetaan uutta palvelua "Päiväkeskus ja tilapäinen majoitus päihdetyö palveluna". Tämä olisi päihdetyön ainoa erityispalvelu, mikä on erittäin iso haaste sillä riskinä on romuttaa nykyisiin muihin erityispalveluihin muodostunut osaaminen ja rakenne ilman uutta, jossa olisi riittävä osaamista. Tässä tilanteessa ja uudistusten vaiheessa nykyisen erityispalvelujärjestelmän hajottaminen voi vaikuttaa pitkän aikaa negatiivisesti päihteitä ongelmallisesti käyttävien tuen ja hoidon saatavuuteen ja laatuun.

Nykyisen päihdetyön pykäläsisältö siirrettäisiin sosiaalihuollon toteuttamisen alle (uusi 33 b §). Nämä muutokset heikentäisivät nykyisin järjestämisvelvollisuuden piirissä olevaa sosiaalihuollon päihdetyön ja päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä asiakkaan asemaa ja oikeuksia saada sosiaalihuoltolain mukaisia päihde- ja riippuvuuspalveluja jatkossa myös sosiaalihuoltolain erityisiin päihdepalveluihin sosiaalihuollon puolella itsenäisesti arvioimana. Nämä muutokset heikentäisivät oleellisesti erityisesti heikommassa asemassa olevien henkilöiden asemaa ja oikeuksia, jotka kärsivät päihdeongelmista, samanaikaisesti eriasteisista haitoista sekä pitkäaikaisesta päihderiippuvuudesta. He ovat selvittääkseen hengissä monen palvelun tarvitsijoita, joille terveydenhuoltolain päihde- ja riippuvuuspalvelut eikä sosiaalihuollon yleiset palvelut aina ole riittäviä.

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Sosiaalipäivystykselle lisättävä velvoite kiireellisen tilanteen psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtovastuusta edellyttää koulutuksen lisäämistä erityisesti päihde- ja mielenterveysasioissa

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tällä muutoksella heikennetään järjestämisvelvollisuuden piirissä olevaa sosiaalihuollon päihdetyön ja päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä asiakkaan asemaa ja oikeuksia saada sosiaalihuoltolain mukaisia päihde- ja riippuvuuspalveluja jatkossa myös sosiaalihuoltolain erityisiin päihdepalveluihin mm laituskuntoutukseen myös sosiaalihuollon itsenäisesti arvioimana. Esitys heikentäisi oleellisesti asiakkaan oikeusturvaa, kun asiasta ei tehtäisi enää päätöstä, eikä silloin voisi käyttää perustuslain mukaisia oikeusturvakeinoja. Tässä tilanteessa ja uudistusten vaiheessa nykyisen erityispalvelujärjestelmän hajottaminen voi vaikuttaa pitkän aikaa negatiivisesti päihteitä ongelmallisesti käyttävien tuen ja hoidon saatavuuteen ja laatuun.

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Keskeinen puute on palveluiden saamisen varmistaminen esim. subjektiivisen oikeuden kautta. Lisäksi lähes kaikkien erityispalveluiden poistaminen lainsäädännöstä on todellinen riski koko

palvelujärjestelmän toimivuudelle tilanteessa, jossa avun tarve on monimutoistunu, vaikeutunut ja lisääntynyt.

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perustelut kyllä vastaukselle:

Jos asiakkaall/ potilaalla on samanaikaisesti mielenterveys-, päihde- ja/tai riippuvuusongelma, on mielenterveys- ja päihdepalveluja järjestettävä hänelle samanaikaisesti. Työnohjauksesta mielenterveys- ja päihde- ja riippuvuuspalveluissa tulee säätää sekä terveydenhuoltolaissa että sosiaalihuoltolaissa. Lisäksi erityispalveluiden kaventuminen on todellinen riski.

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Olisi perusteltua viitata myös potilaan oikeuteen saada päihdepalveluita, sillä ne esiintyvät usein päällekkäin mielenterveyden ongelmien kanssa. Se vahvistaisi integraatiota ja potilaiden samanaikasiat hoitoa.

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Epäselväksi jää mitä tarkoitetaan kohdan 2) monimuotoisilla palveluilla. Toivottavaa olisi, että nykyisenlaiset erityispalvelut säilyisivät , sillä häviäminen lainsäädännöstä on todellinen riski koko palvelujärjestelmän toimivuudelle tilanteessa, jossa avun tarve on monimutoistunut, vaikeutunut ja lisääntynyt.

Lisäksi epäselväksi jää voiko ilman diagnoosia oleva henkilö (dg terveydenhuollossa hoidon edellytys) saada palvelua arviointiin taikka hoitoon/ palveluihin. Puute on myös se, ettei säädetä siitä miten

sosiaalihuollossa tehdyn hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lähetetyn potilaan osalta toimitaan, eli onko riski, että jää ilman tarvitsemaansa apua.

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälästä puuttuu potilaan oikeus korvaushoitoon (vahvistettava periaatteessa olemassa olevaa yleistä oikeutta hoitoon, mikä ei kuitenkaan toteudu), sillä pykälän mukaan asetuksessa säädetään pakollisena vain käytetyistä lääkkeistä. Sen sijaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella VOIDAAN antaa tarkempia säännöksiä opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidon edellytyksistä ja toteuttamisesta. Mikäli ko. asetusta ei jatkossa olisikaan heikentäisi se merkittävästi korvaushoitoa tarvitsevien mahdollisuutta saada hoitoa.

Tulee harkita tulisiko lisätä merkintä siitä, että korvaushoitoa voidaan toteuttaa myös sosiaalihuollon yksiköissä (esim. asuminen) siihen tämän pykälän nojalla oikeutetun hoitaavan yksikön ohjauksessa/valvonnassa.

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

HE esityksessä todetaan, että osana kiireellistä päihdehoitoa päihdepotilaille tarvitaan myös päivystysluonteisia asianmukaisia hoitopaikkoja katkaisuhoidon toteuttamiseksi. Näitä ei kuitenkaan aina ole samalla paikkakunnalla saatavilla; mikäli paikkakunnalla ei ole erillistä katkaisu-/vieroitushoitoyksikköä, kiireellinen päihdehoito tulee toteuttaa somaattisessa yksikössä myös niissä tilanteissa, joissa on vaara henkilön heitteillejätöstä. Tulkintojen yhdenmukaistamiseksi tulee selventää mitä kiireellisyys ja välitön tarkoittavat.

Toivoisin pohdittavaksi onko perusteltua pitää enää erillisinä termeinä katkaisu- ja vieroitushoitoa, sillä hoidollisesti samaa niillä tarkoitetaan, mutta termien erillisyys ylläpitää alkoholi- ja huumeongelamisten erottamista palveluissa ja keskustelussa.

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Epäselväksi jää, mitä hoidon/ palveluidenjatkuvuus tarkoittaa. Huomioiden palvelujärjestelmään haasteet olisi perusteltua lisätä jatuvuuden rinnalle uudelleen, että palvelut/hoito tulee toteuttaa potilaan tarpeiden mukaan ilman viivästyksiä.

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kannatettavaa, joskin tärkeää on huolehtia siitä, että ko. yksiköitä on riittävässä määrin saatavilla ja niihin pääsy ei vaadi erillistä päätöstä tmv vaan on nopeaa ja joustavaa. Tulee varmistaa myös se, että myös yksityinen palveluntarjoaja pystyy täytämään ko. kriteerit toiminnalle, eli ei saa rajata vain julkiseksi tehtäväksi, sillä yksityisillä palveluntarjoajilla on paljon erityisosaamista.

3.9 Onko työnohjausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Hyvinvointialueen on järjestettävä toimiva työnohjaus henkilöstölle, joka työskentelee edellä 27 §:ssä tarkoitetuissa mielenterveyspalveluissa tai edellä 28 §:ssä tarkoitetuissa päihde- ja riippuvuuspalveluissa. Työnohjaus tulee järjestää sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon ko. henkilöstölle.

Toivottavaa olisi, että ostopalveluiden osalta työnohjaus huomioitaisiin myös kustannuksia lisäävänä tekijänä, mikä tulee huomoida esim. hankintojen yhteydessä.

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perustelut kyllä vastaukselle:

§3 puuttuvat määreilmistä kokonaan nykyisin olemassa olevat päihdehuollon erityispaalvelut, joihin on kertynyt laajasti osaamista päihde- ja riippuvuusongelmista. Niiden äkkinäinen lakkauttaminen lainsäädännöstä on todellinen riski koko palvelujärjestelmän toimivuudelle tilanteessa, jossa avun tarve on monimutoistunu, vaikeutunut ja lisääntynyt.

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Keskeinen haaste pykälässä on se, että korvaushoitoa voidaan antaa. Tulisi vahvistaa potilaan oikeutta saada hoitoa, mikäli lääket perusteet täyttyvät.

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivalta-perusteella poistettaisiin?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Peruste on harvoin käytetty ja on vaikeaa määrittellä tarkkarajaisesti mikä väkivaltaisuus on peruste tahdonvastaiselle hoidolle.

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Hyvä kun vankien oikeutta hoitoon vahvistetaan. Tulisi kuitenkin edelleenkin vahvistaa sitä, että hoitopäätös tulee tehdä lääketieteellisin perustein, sillä nykyään mm. nakeusrangaistuksen pituus vaikuttaa siihen aloitetaanko korvaushoitoa, vaikka tarve on ilmeinen.

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

-

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

-

Simojoki Kaarlo
A-klinikka Oy